

UNELE ASPECTE PRIVIND CERINȚELE DE VALABILITATE ALE
OBIECTULUI ACTULUI JURIDIC CIVIL

SOME ISSUES CONCERNING THE VALIDITY CONDITIONS OF
THE OBJECT OF THE CIVIL JURISTIC ACT

LUIZA-CRISTINA GAVRILESCU¹

Rezumat: Obiectul actului juridic civil reprezintă operațiunea realizată de părți, concretizată în obligația sau îndatorirea la care se angajează debitorul, de a da, de a face sau a de a nu face ceva anume. Obiectul obligației este prestația pozitivă sau negativă la care se angajează debitorul. Pentru a fi valabil, obiectul actului juridic trebuie să îndeplinească anumite cerințe prescrise de lege. Cerințele generale de valabilitate sunt aplicabile oricăror acte juridice, al căror obiect trebuie să fie: determinat sau determinabil; posibil; licit și moral. Cerințele speciale de valabilitate sunt aplicabile doar anumitor categorii de acte juridice, al căror obiect trebuie să întrunească, în funcție de specificul lor și alte condiții: să constea într-un fapt personal al debitorului; să existe; să se afle în circuitul civil; să prezinte autorizația administrativă sau judiciară cerută de lege ș.a. Întrucât reprezintă un element esențial al actului juridic, valabilitatea obiectului condiționează însăși validitatea actului în sine.

Cuvinte-cheie: obiectul actului juridic, cerințe de valabilitate, bunuri, nulitate

Abstract: The object of the civil juristic act consists in the transaction conducted by the parties, which is materialized in the obligation or the duty assumed by the debtor, namely to give, to do, or not to do something specific. The object of the obligation is represented by a positive or a negative prestation, which the debtor is bound to accomplish, in fulfillment of his obligation. In order to be valid, the object of the juristic act must meet certain requirements prescribed by law. The general validity requirements are applicable to any juristic acts, the object of which should be: determined or determinable; possible; licit and moral. The special validity requirements are applicable only to certain categories of juristic acts, the object of which must meet further conditions, depending on their specific: to consist in a personal fact of the debtor; to exist; to be in the civil circuit; to obtain the administrative or judicial authorization required by law etc. Whereas it constitutes

¹ Asistent univ. dr., Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Facultatea de Drept, email: luiza.gavrilescu@uaic.ro

an essential element of the juristic act, the validity of the object determines the validity of the act itself.

Key-words: subject to legal act, requirements of validity, property, invalidity

1. Noțiunea de obiect al actului juridic

Obiectul reprezintă un element esențial al actului juridic, potrivit prevederilor art. 1179 Cod civil, astfel că întrunirea cerințelor impuse de lege pentru valabilitatea sa condiționează validitatea actului în sine.

Referirile pe care actualul Cod civil le face cu privire la obiectul contractului sunt aplicabile și actelor unilaterale - art. 1325 C.civ., ca și în cazul celorlalte condiții de validitate ale actului juridic.

Obiectul contractului reprezintă operațiunea juridică convenită de părți, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și alte asemenea, astfel cum se configurează din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale - potrivit art. 1225 C. civ. Astfel, obiectul contractului face referire la rezultatul contractului, adică la nașterea, modificarea sau stingerea raportului obligațional².

Pentru determinarea obiectului actului juridic civil se impune identificarea efectelor preconizate de părți, respectiv drepturile și obligațiile care se nasc ca urmare a încheierii aceluși act. Este necesar ca între denumirea atribuită de părți operațiunii (vânzare, donație, împrumut etc.) și voința reală a acestora să existe concordanță, după cum indică regula de interpretare sistematică a efectelor actului juridic cuprinsă în art. 1267 C. civ.³

Între obiectul și conținutul contractului există o corelație asemănătoare cu aceea dintre obiectul și conținutul raportului juridic civil⁴. Se poate observa⁵ că sintagma „ansamblul drepturilor și obligațiilor”, care definește conținutul raportului juridic desemnează totodată și conținutul

² A se vedea Dogaru I., Drăghici P., *Bazele dreptului civil. Volumul II. Teoria generală a obligațiilor*, Editura C.H. Beck, București, 2009, p. 152.

³ A se vedea Rățoi A., în Colectiv, *Noul Cod civil. Note. Corelații. Explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2011, p. 464.

⁴ A se vedea Ciochină D., *Drept civil. Introducere în dreptul civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 145.

⁵ A se vedea Zamșa C., în Băias Fl.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 1287.

contractului. Tot astfel, așa cum este reglementat în prezent, obiectul actului juridic civil coincide cu obiectul raportului juridic⁶.

2. Corelația dintre obiectul contractului și obiectul obligației

Unele aprecieri critice au fost formulate în ceea ce privește inconsecvența legiuitorului sub aspectul utilizării acestei terminologii, generând o confuzie între obiectul contractului și cel al obligației⁷. Mai mult, a fost invocată și lipsa de utilitate practică a acestei distincții. Între noțiunea de obiect al contractului și aceea de obiect al obligației este o strânsă legătură, întrucât operațiunea realizată de părți determină și prestația la care poate fi obligat debitorul⁸.

Obiectul contractului, privit ca operațiune juridică, are ca obiect obligația. La rândul său, obiectul obligației este *prestația* la care se angajează debitorul și pe care creditorul este îndreptățit să i-o pretindă, conform art. 1226 C. civ. De observat că respectiva prestație pozitivă sau negativă nu se confundă cu obligația propriu-zisă, ca îndatorire particulară pe care și-o asumă efectiv subiectul pasiv (a da, a face sau a nu face ceva)⁹.

Obligația de a da constă în îndatorirea de a constitui sau de a transmite un drept real, pe când obiectul acestei obligații constă într-o prestație pozitivă, respectiv în însăși constituirea sau transmiterea dreptului. *Obligația de a face* constă în îndatorirea de a executa o lucrare, a presta un serviciu, a preda un bun, în timp ce obiectul obligației constă într-o prestație pozitivă, adică în însăși executarea, prestarea, respectiv realizarea acțiunii. *Obligația de a nu face* constă în îndatorirea sau a se abține de la o anumită conduită anume specificată, în timp ce obiectul obligației constă într-o prestație negativă, adică însăși abținerea efectivă.

Obiectul obligației constă întotdeauna într-o prestație pozitivă sau negativă stabilită de părți. Obiectul prestației constă fie în constituirea sau transmiterea unui drept real, fie într-un fapt al debitorului (pozitiv sau negativ). Cu alte cuvinte, realizând prestația, se realizează obiectul obligației, obiectul actului juridic și obiectul raportului juridic¹⁰.

⁶ A se vedea Adam I., *Drept civil, Obligațiile. Contractul*, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 267.

⁷ A se vedea Neculăescu S., *Discuții privind conceptul de obiect al contractului*, în *Dreptul*, nr. 12/2011, p. 22.

⁸ A se vedea Adam I., *Drept civil...*, *op. cit.*, p. 266.

⁹ A se vedea Urs I. R., Todică C., *Drept civil. Persoana fizică, persoana juridică*, Editura Universitară, București, 2007, p. 262.

¹⁰ A se vedea Urs I. R., Todică C., *op. cit.*, p. 262.

Când conduita părților privește „lucrurile” ori „bunurile” în sensul art. 535 C. civ., acestea sunt privite ca „obiect derivat” al obiectului obligației, în condițiile art. 1228-1230 C. civ. Prin urmare, în cazul unui contract translativ de drepturi reale, cum este vânzarea, obiectul nu trebuie redus la bunul material asupra căruia poartă dreptul transmis, bunul reprezentând doar obiectul derivat al contractului. După cum rezultă din prevederile Codului civil, unele „condiții de valabilitate” ale obiectului contractului se referă tocmai la „bunuri”.

3. Clasificarea cerințelor de valabilitate ale obiectului actului juridic

Pentru a fi valabil, obiectul contractului trebuie, conform art. 1225 alin. (2) C. civ., să fie determinat și licit, sub sancțiunea nulității absolute. Caracterul ilicit se reține atunci când, conform alin. (3), este prohibit de lege sau contravine ordinii publice sau bunelor moravuri. De regulă, caracterul ilicit poate fi reținut doar în cazul contractelor nenumite.

În funcție de domeniul de aplicare, distingem cerințe generale și cerințe speciale de valabilitate.

Cerințele generale sunt aplicabile oricăror acte juridice, al căror obiect trebuie să întrunească următoarele condiții cumulative: să fie determinat sau determinabil; să fie posibil; să fie licit și moral.

Cerințele speciale sunt aplicabile doar anumitor categorii de acte juridice, al căror obiect trebuie să întrunească, în funcție de specificul lor, următoarele condiții: să constea într-un fapt personal al debitorului; să existe; să se afle în circuitul civil; să prezinte autorizația administrativă sau judiciară cerută de lege ș.a.

În fapt, cerințele generale de valabilitate vizează direct obiectul actului juridic și obiectul obligației, în timp ce condițiile speciale se referă la obiectul prestației asumate de debitor ¹¹.

4. Cerințe generale de valabilitate ale obiectului actului juridic

4.1. Obiectul actului juridic trebuie să fie determinat sau determinabil

Obiectul actului juridic trebuie să fie clar determinat, ceea ce presupune ca din cuprinsul actului să rezulte cu claritate operațiunea juridică ce se realizează. Cerința determinării privește atât obligația la care se

¹¹ A se vedea Bojincă M., *Unele considerații privind obiectul actului juridic civil*, în Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 4/2011, disponibil on line la http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2011-4/1_MOISE_BOJINCA.pdf accesat la data de 14.09.2016.

angajează părțile, precum și bunul la care se referă, în calitate de obiect derivat, dacă este cazul.

Această cerință este prevăzută de art. 1179 alin. (1) pct. 3 C. civ., referitor la condițiile de valabilitate ale contractului și de art. 1225 alin. (2) C. civ. referitor la obiectul contractului, respectiv de art. 1226 alin. (2) C. civ. referitor la obiectul obligației.

În ceea ce privește prestația în sine, cerința se consideră îndeplinită și atunci când aceasta este cel puțin *determinabilă*, în sensul că actul conține suficiente indicații privind caracteristicile prin care aceasta ar putea fi determinată în viitor, în vederea executării¹². Când obiectul actului juridic constă în *res certa* (un bun individual determinat), condiția determinării este îndeplinită prin arătarea însușirilor acestuia; când obiectul constă în *res genera* (un bun de gen), condiția este îndeplinită prin stabilirea unor criterii de determinare a cantității, calității, valorii, pe baza cărora se va face evaluarea executării obligației. Dacă în contract părțile au stabilit doar cantitatea, fără să precizeze și indicii privind calitatea, își va găsi aplicare criteriul legal prevăzut de art. 1486 teza a II-a C. civ., potrivit căruia debitorul nu este liberat decât prin predarea unor bunuri de calitate cel puțin medie¹³.

De regulă, părțile determină în mod nemijlocit obiectul contractului, dar pot alege să lase acest lucru pe seama unui terț, care trebuie să acționeze corect, diligent și echidistant în vederea stabilirii prețului sau a oricărui alt element al contractului - conform art. 1232 C. civ.¹⁴. Dacă terțul astfel desemnat nu poate sau nu dorește să acționeze, sau dacă aprecierea sa este în mod manifest nerezonabilă, prețul sau elementul nedeterminat va fi stabilit, conform alin. (2), de către instanță. Astfel, în cazul când calitatea prestației sau a obiectului acesteia nu poate fi stabilită conform contractului și nici prin aprecierea terțului desemnat, instanța va ține seama, în aprecierea sa, de criteriile de determinare stabilite în art. 1231 C. civ. Concret, instanța va verifica dacă prestația are o calitate rezonabilă sau, după împrejurări, cel puțin de nivel mediu, afară numai dacă părțile au stabilit ca lucrul să se predea așa cum se găsește în acel moment. Criteriile de apreciere a calității

¹² A se vedea Cosma D., *Teoria generală a actului juridic civil*, Editura Științifică, București, 1969, p. 214.

¹³ A se vedea Boroș G., Angheliescu C. A., *Curs de drept civil. Partea generală, conform noului Cod Civil*, Ediție a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 155.

¹⁴ A se vedea Chirică D., *Tratat, Tratat de drept civil. Contracte speciale. Volumul I. Vânzarea și schimbul*, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 82.

sunt prețul, starea lucrului, sau alte considerente avute în vedere de părți la momentul încheierii actului.

În cazul contractelor încheiate între profesioniști, în care nu este stabilit nici prețul și nici nu se indică o modalitate de a-l determina, se presupune că părțile au avut în vedere prețul practicat în mod obișnuit în domeniul respectiv pentru aceleași prestații realizate în condiții comparabile sau, în lipsa unui asemenea preț, un preț rezonabil, conform art. 1233 C. civ. Sancțiunea aplicabilă pentru lipsa unui preț serios este nulitatea absolută a contractului de vânzare.

Atunci când, potrivit contractului, prețul se determină prin raportare la un factor de referință, iar acest factor nu există, a încetat să mai existe ori nu mai este accesibil, el se înlocuiește, în absența unei convenții contrare, cu factorul de referință cel mai apropiat conform art. 1234 C. civ. Determinarea prețului prin raportare la factori de referință presupune un calcul precis și obiectiv, cum ar fi prețul pieței pentru anumite produse (de exemplu: petrol, aur, terenuri). De observat că în această ipoteză nu s-a mai prevăzut posibilitatea delegării speciale a instanței pentru a stabili prețul, urmând a se da prioritate voinței părților de a se raporta la un anumit factor de referință.

4.2. Obiectul actului juridic trebuie să fie posibil

Cerința ca obiectul actului juridic să fie posibil este impusă de regula de drept potrivit căreia nimeni nu poate fi obligat la imposibil. Imposibilitatea trebuie apreciată dinamic, în funcție de progresul tehnico-științific. Se apreciază că cerința este îndeplinită dacă imposibilitatea are doar un caracter relativ (raportat un anumit debitor) și nu absolut (raportat la orice persoană). Imposibilitatea absolută a obiectului duce la nulitatea actului juridic, indiferent dacă este de natură materială - când prestația nu poate fi adusă la îndeplinire datorită unei stări de fapt (spre exemplu: „mă oblig să livrez un colet cu viteza luminii”); sau de natură juridică - când există impedimente de ordin legal (de exemplu: „mă angajez să îți transfer de îndată terenul vândut liber de sarcini, deși este grevat de o ipoteca legală constituită și înscrisă în registrele de publicitate”).

Evaluarea îndeplinirii cerinței ca obiectul actului juridic să fie posibil se realizează în raport cu situația existentă la anumite momente de referință:

- dacă obiectul actului juridic *este posibil atât la momentul încheierii contractului cât și la data executării*

Această situație reprezintă regula și nu pune probleme nici în planul valabilității nici al eficacității actului.

- dacă obiectul actului juridic *nu este posibil la momentul încheierii actului, dar este posibil în viitor (la data executării)*

Actul juridic se consideră valabil chiar dacă, la momentul încheierii sale, debitorul se afla în imposibilitate de a-și executa obligația, afară de cazul în care prin lege se prevede altfel – în condițiile art. 1227 C. civ. Din interpretarea *per a contrario* a acestei prevederi rezultă că numai dacă imposibilitatea se menține pe parcursul executării, intervine nulitatea actului.

Imposibilitatea obiectului poate să rezulte și din specificul anumitor acte juridice, care reclamă obiecte dintr-o anumită categorie, cum ar fi contractul de comodat (împrumut de folosință), care nu poate avea ca obiect decât bunuri nefungibile și neconsumptibile, spre deosebire de *mutuum* (împrumutul de consumație), care are ca obiect doar bunuri fungibile și consumptibile¹⁵. În cazul bunurilor de gen, imposibilitatea este asimilată cu inexistența, ceea ce atrage nulitatea absolută.

- Dacă obiectul actului juridic *este posibil la momentul încheierii contractului, dar nu mai este posibil la data executării*

Dacă la data încheierii contractului obiectul obligației este posibil, dar executarea obligației devine ulterior imposibilă, actul este considerat valabil. Atunci când imposibilitatea s-a datorat unui caz fortuit sau de forță majoră, se va pune problema suportării riscului contractului. Atunci când imposibilitatea executării s-a datorat culpei uneia din părți, se va pune problema răspunderii contractuale. În cazul obligației de a da un bun cert, imposibilitatea obiectului nu poate rezulta decât din pieirea bunului respectiv; când obligația constă în a da un bun de gen, obiectul este imposibil numai în ipoteza în care nu mai este cu puțință să se producă sau să se procure asemenea bunuri¹⁶.

4.3. Obiectul actului juridic trebuie să fie licit și moral

Îndeplinirea acestei cerințe presupune ca operațiunea juridică, respectiv acțiunea ori inacțiunea părților actului juridic civil, să fie în

¹⁵ A se vedea Boroi G., *Drept civil. Partea generală. Persoanele, Editura a IV-a*, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 194.

¹⁶ A se vedea Ungureanu C. T., *Drept civil. Partea generală. Persoanele, Editura a 2-a*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 156.

concordanță cu legea, ordinea publică și bunele moravuri, conform art. 1225 alin. (2) - (3) și art. 1226 alin. (2) C. civ., sub sancțiunea nulității absolute.

Obiectul se consideră ilicit sau imoral când prestația efectivă a debitorului este prohibită de lege sau contravine ordinii publice sau bunelor moravuri¹⁷.

Caracterul ilicit al actului constituie o limitare de la principiul libertății contractuale, în sensul că părțile pot încheia orice operațiuni juridice, în măsura în care acestea nu contravin regulilor imperative și ordinii publice sau bunelor moravuri. Această soluție rezultă din cuprinsul art. 11 C. civ., care arată că este interzis părților să deroge prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau bunele moravuri.

Există operații juridice interzise și prestații ilicite, după cum există și operații juridice valabile și prestații ilicite¹⁸. Actul juridic al cărui obiect este ilicit sau contrar regulilor de conviețuire socială ori bunelor moravuri va avea și o cauză ilicită sau imorală. Spre exemplu, este nul pentru obiect ilicit contractul prin care una dintre părți se obligă, în schimbul unei sume de bani, la incendiarea autoturismului unei alte persoane. În schimb, caracterul ilicit sau imoral al cauzei actului juridic nu atrage și ilicitatea sau imoralitatea obiectului său¹⁹. De exemplu, actul prin care se oferă un cadou în vederea obținerii unor foloase necuvenite.

În actuala reglementare cerința ca obiectul să fie moral nu mai este prevăzută distinct, moralitatea fiind o componentă a liceității²⁰.

5. Cerințe speciale de valabilitate ale obiectului actului juridic

5.1. Obiectul actului juridic trebuie să constea într-un fapt personal al debitorului

Pentru a fi valabil angajamentul asumat de debitor, acesta trebuie să se refere la propria prestație. Nimeni nu poate fi obligat prin voința altei persoane, așadar nu este valabil actul prin care s-ar institui obligații în sarcina unei terțe persoane. Această condiție prezintă o relevanță sporită la actele *intuitu personae*, deoarece au fost încheiate în considerarea calităților

¹⁷ A se vedea Vasilescu P., *Drept civil. Obligații. În reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 360.

¹⁸ A se vedea Pop L., *Tratat de drept civil. Obligațiile, vol. II, Contractul*, Editura Universul Juridic, București, 2009, p. 307.

¹⁹ A se vedea Florescu G., *Nulitatea actului juridic civil*, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 116.

²⁰ A se vedea Urs I. R., Todică C., *op. cit.*, p. 266.

personale ale debitorului, cum este cazul încheierii unui contract de mandat (se are în vedere încrederea în persoana mandatarului), sau al contractului de executare a unei lucrări artistice (s-a avut în vedere un anumit stil de execuție).

De remarcat că așa numita „promisiune a faptei altuia” (convenția de *porte-fort*) – reglementată de art. 1283 C.civ., nu reprezintă o excepție de la acest principiu, căci promitentul se angajează doar să-l determine pe terț să adere la un contract, fără a se obliga în numele acestuia. Dacă terțul ratifică actul, obligația retroactivează de la data când s-a făcut promisiunea de către promitent. În cazul în care terțul refuză să se oblige, se va angaja răspunderea promitentului, obligația sa fiind una de rezultat. Neîndeplinirea obligației de către terțul care s-a angajat personal nu mai atrage răspunderea debitorului promitent, afară numai dacă acesta s-a angajat în calitate de fideiutor.

5. 2. Obiectul actului juridic trebuie să existe

Existența obiectului este o condiție *sine qua non*, o cerință primordială pentru valabilitatea obiectului actului juridic. Deși nu este expres menționată de lege, condiția existenței obiectului rezultă implicit din cerința ca acesta să fie determinat²¹. Nu poate fi conceput un act juridic care să nu privească nicio prestație, de aceea obiectul actului trebuie să existe. Dacă obiectul actului juridic civil privește un bun, această condiție implică verificarea stării sale la data contractării:

- *Dacă bunul există în momentul încheierii actului juridic, condiția este îndeplinită*

Această situație reprezintă regula și nu pune probleme în planul validității actului.

- *Dacă bunul nu există în momentul încheierii actului juridic, dar va exista în viitor, este considerat că există*

În lipsa unei prevederi contrare, contractele pot purta și asupra *bunurilor viitoare (res futura sperata)* – art. 1228 C. civ. Spre exemplu, este valabil actul juridic care are ca obiect vânzarea unor arbori pe picior destinați tăierii, sau cel privind vânzarea unei case în curs de construire.

Prin excepție, unele acte juridice având ca obiect anumite bunuri viitoare nu sunt valabile: astfel, succesiunile viitoare nu pot forma obiectul unui act juridic – art. 956 C. civ., datorită caracterului ilicit și imoral al

²¹ A se vedea Turcu I., *Noul Cod civil republicat. Cartea a V-a. Despre obligații, art. 1164-1649: comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 272.

cauzei. Aceași limitare se impune și în cazul drepturilor asupra creațiilor intelectuale neexecutate încă, rațiunea fiind protecția autorului.

Neîndeplinirea obligației asumate cu privire la un bun viitor, fără culpa debitorului, face ca acel act să devină caduc, datorită nerealizării unuia din elementele sale esențiale. Astfel, dacă bunul comandat a fost scos din fabricație și nu mai poate fi livrat, cumpărătorul nu mai este ținut de îndeplinirea obligației de plată a prețului ²².

O problemă controversată a reprezentat-o valabilitatea actului de vânzare a bunului altuia. Apreciem că în actuala reglementare vânzarea *bunului aparținând unui terț* a fost asimilată vânzării unui bun viitor. Vânzarea bunului altuia nu este o vânzare afectată de condiție, ci o vânzare afectată de eventualitate, care dă naștere unui drept de proprietate eventual în patrimoniul cumpărătorului, încă de la data încheierii actului²³. Astfel, dacă prin lege nu se prevede altfel, bunurile unui terț pot face obiectul unei prestații, debitorul fiind obligat să le procure și să le transmită creditorului sau, după caz, să obțină acordul terțului conform art. 1230 C. civ. Proprietatea se va transfera doar la momentul la care cumpărătorul dobândește efectiv bunul, dacă părțile nu stabilesc altfel, sub rezerva respectării regulilor de carte funciară²⁴. Dacă proprietatea se strămută, dreptul eventual al dobânditorului devine din drept eventual un drept perfect.

În ipoteza neîndeplinirii obligației privind transferul dreptului de proprietate asupra bunului viitor, debitorul răspunde pentru prejudiciile cauzate, iar creditorul poate solicita și desființarea contractului, însă pe temeiul rezoluțiunii și nu al nulității²⁵. Dacă actul translativ are ca obiect un bun de gen, întrucât proprietatea se strămută abia la data individualizării bunurilor, lipsa calității de proprietar a înstrăinătorului la momentul încheierii actului nu comportă nici o problemă în planul validității²⁶.

Soluția astfel consacrată la nivel general în materia obligațiilor este particularizată în cadrul reglementării contractului de vânzare a bunului altuia – art. 1683 C. civ. Aceași rațiune se aplică, cu atât mai multă

²² A se vedea Chirică D., *Tratat, vol. I, op. cit.*, p. 55.

²³ A se vedea Vlad Ș., *Aplicații ale drepturilor viitoare în Noul Cod civil*, disponibil pe www.juridice.ro/.../aplicatii-ale-drepturilor-eventuale-, accesat la 3 septembrie 2016.

²⁴ A se vedea Mîneran M., *Comentariile Codului Civil. Publicitatea drepturilor, a actelor și a faptelor juridice. Cartea funciară*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 100.

²⁵ A se vedea Prescure T., Matefi R., *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 166.

²⁶ A se vedea Lupan E., Sabău-Pop I., *Tratat de drept civil român, vol. I, Partea generală*, Editura C.H. Beck, București, 2006, p. 214.

îndreptățire și în cazul vânzării bunului comun de către un singur coproprietar, fără acordul celorlalți coproprietari. Vânzarea astfel realizată nu mai este considerată nevalabilă, coproprietarul urmând să obțină acordul celorlalți coproprietari pentru vânzarea cotelor lor, sau, în caz contrar, să suporte reducerea prețului sau rezoluțiunea contractului.

Pornind de la aceste premise, apreciem că cerința ca lucrul transmis să se afle în proprietatea înstrăinătorului la data contractării nu mai trebuie privită drept o condiție specială de validitate a obiectului actului juridic civil²⁷.

Tot în acest context, considerăm că vânzarea lucrului altuia nu este o operațiune de natură a afecta securitatea circuitului civil. Astfel, adevăratul proprietar nu suferă nicio vătămare în dreptul său ca urmare a vinderii bunului de către o altă persoană, chiar fără acordul său, deoarece conform principiului relativității efectelor actului juridic, contractul nu produce nici un efect față de el. La alegerea sa, proprietarul va putea fie să ratifice vânzarea, fie să revendice lucrul, dacă a fost remis terțului dobânditor²⁸.

Pentru cumpărător, soluția diferă în raport de poziția sa subiectivă la data încheierii actului. Dacă cumpărătorul a avut credința greșită că vânzătorul este proprietarul lucrului transmis și s-a prevăzut transferul imediat al dreptului de proprietate, va putea solicita anularea contractului, invocând eroarea ca viciu de consimțământ, fără a deosebi după cum vânzătorul este de bună sau de rea-credință²⁹. Rezultă deci că față de reglementarea anterioară, sancțiunea pentru încălcarea principiului că nimeni nu poate transmite mai multe drepturi decât are - *nemo dat quod non habet*; *nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet*, consacrat de art. 17 alin. (1) C. civ., prin vânzarea lucrului altuia, nu mai este nulitatea actului pentru nevalabilitatea obiectului ci pentru eroare în caz de viciu de consimțământ.

Dacă ambele părți au fost de rea-credință, în sensul că au cunoscut lipsa calității de proprietar a înstrăinătorului și au urmărit realizarea unui transfer fraudulos, atunci sancțiunea aplicabilă este nulitatea absolută a contractului pentru cauză ilicită³⁰.

²⁷ A se vedea, Gavrilescu L.- C., *Drept civil. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2015, pp. 13-134.

²⁸ A se vedea Turcu I., *Noul Cod civil...*, *op. cit.*, p. 280.

²⁹ A se vedea Ungureanu C. T., *Cel care se obligă trebuie să fie titularul dreptului?*, în *Revista de Științe Juridice* nr. 1/2013, vol. 23, Editura Universul Juridic, București, 2013, pp. 68-79.

³⁰ A se vedea Neculăescu S., *Discuții...*, *op. cit.*, p. 32.

Numai prin excepție, înstrăinarea bunului altuia este interzisă în cazul donației, prin art. 1015 alin. (1) C. civ., datorită principiului irevocabilității donației, căci altminteri donatorul s-ar putea abține de la a procura lucrul, sau de la a obține acordul terțului.

- *dacă bunul a existat în trecut, dar nu mai există în prezent - la data încheierii actului juridic, este considerat că nu există*

În ipoteza în care bunul ce a format obiectul actului juridic existase în faza prealabilă încheierii actului juridic – cum ar fi în faza negocierilor sau a încheierii antecontractului, însă nu mai există la momentul încheierii actului, va fi incidentă sancțiunea nulității absolute, conform art. 1226 alin. (2) C. civ. Regula menționată este reiterată în materia vânzării, prin prevederea art. 1659 C. civ. care dispune că: „dacă în momentul vânzării unui bun individual determinat acesta pierise în întregime, contractul nu produce niciun efect. Dacă bunul pierise numai în parte, cumpărătorul care nu cunoștea acest fapt în momentul vânzării poate cere fie anularea vânzării, fie reducerea corespunzătoare a prețului”.

O ipoteză distinctă este aceea în care bunul ce a format obiectul actului a existat la momentul încheierii acestuia, însă nu mai există la momentul executării. Într-un astfel de caz, soluția aplicabilă depinde de conduita debitorului. Astfel, dacă pierirea bunului se datorează culpei debitorului, atunci acesta va putea fi obligat la plata de daune interese, însoțită sau nu de rezoluțiunea actului, în funcție de opțiunea creditorului. Dacă pierirea bunului se datorează unui caz fortuit sau de forță majoră, atunci debitorul va trebui să suporte riscul contractului, astfel că nici el nu va putea pretinde creditorului îndeplinirea prestației corelative. De exemplu, dacă bunul vândut a fost distrus într-un incendiu provocat de o cauză naturală, cumpărătorul nu va mai putea fi obligat la plata prețului.

5.3. Obiectul actului juridic trebuie să se afle în circuitul civil

Această cerință privește doar obiectul derivat al actului – bunurile, în sensul că numai bunurile aflate în circuitul civil pot face obiectul unei prestații contractuale, așa cum se prevede expres în cuprinsul art. 1.229 C. civ.

Întrucât majoritatea bunurilor se află în circuitul civil, acestea pot fi tranzacționate în mod neîngrădit prin acte juridice civile. Bunurile obiect al proprietății private, indiferent de titular, sunt și rămân în circuitul civil, dacă prin lege nu se dispune altfel; acestea pot fi înstrăinate, pot face obiectul unei urmăriri silite și pot fi dobândite prin orice mod prevăzut de lege - art. 553 alin. (4) C. civ.

Bunurile supuse unui regim special de circulație pot fi înstrăinate numai în anumite condiții restrictive, prevăzute de legislația specială.³¹

O categorie aparte o formează *bunurile inalienabile*, cum sunt bunurile aflate în domeniul public al statului și al unităților administrativ-teritoriale, care nu pot forma obiect al unor acte juridice translative de proprietate – art. 859 - 860 C. civ. Totuși, acestea pot forma obiect al altor acte juridice, spre exemplu al unui contract de concesiune.

O subcategorie a bunurilor inalienabile este aceea a bunurilor comune - *res communes* care sunt în folosința tuturor persoanelor, precum lumina soarelui, aerul, apa izvoarelor. Acestea pot doar fi dobândite prin ocupațiune în măsura necesară satisfacerii trebuințelor individuale ale fiecărei persoane, dar nu pot fi obiect al vreunui act juridic.

Pentru protejarea drepturilor personalității, prin art. 66 C. civ. se instituie și interdicția conferirii unei valori patrimoniale corpului uman, elementelor sau produselor sale³².

Toate bunurile inalienabile sunt, totodată, insesizabile, însă reciproca nu este valabilă³³.

Încheierea de acte juridice cu nerespectarea acestei condiții atrage sancțiunea nulității absolute.

5.4. Obiectul actului juridic trebuie să fie însoțit de autorizația administrativă sau judiciară cerută de lege ș.a.

Actele și operațiunile săvârșite fără autorizarea organelor competente, atunci când aceasta este impusă de lege pentru desfășurarea lor, sunt lovite de nulitate absolută - conform art. 207 alin. (2) C. civ.

Încheierea actelor juridice care au ca obiect derivat bunuri pentru care legea solicită existența unei autorizații administrative, cum este, de exemplu, cazul armelor și munițiilor, este condiționată, sub sancțiunea nulității, de obținerea prealabilă a respectivei autorizații prevăzută de Legea nr. 295/2004³⁴. Tot astfel, în cazul contractului de executare a unei lucrări de construcție, trebuie obținute în prealabil autorizațiile instituite prin lege specială.

³¹ A se vedea Boroi G., Stănciulescu L., *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*, Ediția a 5-a, revizuită, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 74.

³² A se vedea Turcu I., *Dreptul sănătății. Frontul comun al medicului și al juristului*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010, p. 449.

³³ A se vedea Florescu G., *Nulitatea actului juridic civil*, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 115.

³⁴ Republicată în M. Of. nr. 425 din 10.06.2014.

De menționat că textul art. 207 C. civ. nu se referă la autorizarea constituirii persoanei juridice de drept privat – care este prevăzută de art. 194 alin. (1) lit. b) C. civ., ci la autorizarea activităților speciale pe care persoana juridică își propune să le deruleze. Rezultă deci că o persoană juridică poate fi autorizată să se constituie, dar nu să și deruleze activitățile preconizate care cad sub incidența dispozițiilor legale care permit aceste activități numai cu autorizarea emisă de organele competente. Prin instituirea acestei condiții se stabilește deci o incapacitate specială de folosință a persoanei juridice, care reprezintă o limitare a capacității sale civile, aplicabilă chiar și în cazul persoanelor juridice cu scop patrimonial³⁵.

6. Concluzii

Esențială în determinarea obiectului actului juridic civil este identificarea efectelor preconizate de părți, respectiv drepturile și obligațiile care se nasc ca urmare a încheierii aceluia act. Obiectul prestației constă fie în constituirea sau transmiterea unui drept real, fie într-un fapt al debitorului - pozitiv sau negativ. În cazul unui contract translativ de drepturi reale, obiectul acestuia nu trebuie redus la lucrul material asupra căruia poartă dreptul transmis, bunul reprezentând doar obiectul derivat al contractului.

Cerința determinării obiectului privește atât prestația la care se angajează părțile, precum și bunul la care se referă. Cerința ca obiectul actului juridic să fie posibil se apreciază ca îndeplinită sau nu, în raport cu stadiul realizării sale la diferite momente de referință. Obiectul se consideră ilicit sau imoral când prestația efectivă a debitorului este prohibită de lege sau contravine ordinii publice sau bunelor moravuri.

În afară de cerințele generale de valabilitate, în cazul anumitor contracte, se impun și alte condiții speciale de validitate. În cazul contractelor *intuitu personae*, obiectul actului juridic trebuie să constea într-un fapt personal al debitorului. Dacă obiectul actului juridic civil privește un bun, se impune verificarea existenței sale la data contractării. În lipsa unei prevederi contrare, contractele pot purta și asupra bunurilor viitoare. În actuala reglementare s-a asimilat bunului viitor și bunul aparținând unui terț. O altă cerință care privește obiectul derivat al actului – bunurile, este aceea ca acestea să se afle în circuitul civil, să nu fie inalienabile, sau să se respecte regimul special de circulație. Atunci când legea stabilește expres, obiectul

³⁵ A se vedea Piperea Gh., în Baias Fl. A. ș.a. (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu...*, p. 197.

actului juridic trebuie să fie însoțit de o anumită autorizație administrativă sau judiciară.

Sanctiunea nerespectării acestor cerințe de valabilitate ale obiectului o constituie nulitatea absolută a actului juridic în care se regăsește.

